

Less is more

John Janssen

Momenteel werk ik voor het ministerie van Landbouw Natuur & Voedselkwaliteit (LNV) aan onderbouwende stukken voor een Strategisch Plan Natura 2000. Dit plan moet het LNV-doelendocument uit 2006 gaan vervangen, een rapport op stoeptegel-formaat waarin destijds landelijke Natura 2000-doelen zijn geformuleerd. Sindsdien hebben allerlei ontwikkelingen plaatsgevonden, waardoor de vastgelegde doelen voor een deel achterhaald zijn. Zo staat de Haringvlietdam op een kier, struinen er overal in ons land otters rond en stroomt het Korenburgerveen weer door. Een andere reden voor een herziening is de wens om de landelijke doelen kwantitatiever te maken, zodat beter gemeten kan worden of ze wel of niet gehaald worden. Het gaat dan bijvoorbeeld om aantallen van diersoorten of oppervlakte van Natura 2000-habitattypen. Los van de vraag of je wel harde getallen zou moeten nastreven, speelt er iets anders.

Het is zo goed als onmogelijk om betrouwbare getallen bijeen te brengen over de landelijke oppervlakte van habitattypen, laat staan over trends. Waarom is dit zo moeilijk, als je bedenkt dat er jaarlijks – in het kader van de subsidieregeling Natuur en Landschap (SNL) – veel geld wordt uitgegeven aan vegetatiekarteringen, die de basis vormen voor habitatkaarten? Helaas gaat in het proces van het karteren van de vegetatie tot het opleveren van habitatkaarten van alles mis.

Een belangrijke oorzaak is dat de vegetatiekaarten niet altijd van goede kwaliteit zijn. Dat is op zich niet heel verwonderlijk, want karteren van vegetatie is een lastige klus. Het maken van de beoogde vegetatiekaart vereist dat je al rondlopend goed om je heen kijkt en de variatie in vegetatiestructuur en soortensamenstelling abstraheert naar lokale typen, die een afspiegeling vormen van de belangrijkste factoren die de variatie in een gebied bepalen. Van deze typen moet je de (abstracte) grenzen bepalen, je moet ze op representatieve locaties bemonsteren, en je moet verhoudingen binnen een omgrensd vlak schatten. Het vereist dat je telkens weer schakelt tussen wat je ziet in het veld en op een luchtfoto, en wat er op kaart moet worden gezet. Het is generaliseren en nogmaals generaliseren, zonder de details uit het oog te verliezen. Ervaring is vereist, en daar schort het soms aan. Maar toch... als dit het enige probleem was, was dit wel op te lossen, bijvoorbeeld met opleiding en begeleiding.

Het probleem wordt vergroot doordat voor het omzetten van vegetatietypen naar habitattypen een waslijst van aanvullende criteria is opgesteld. Dit methodiekdocument legt het qua dikte niet af tegen de 'stoeptegel'. Qua overbodigheid wint het met grote voorsprong. Deze gecompliceerde en deels onnavolgbare criteria zorgen ervoor dat het maken van een habitatkaart op basis van een bestaande vegetatiekaart soms net zo veel tijd en geld kost als het maken van een vegetatiekaart in het veld. De oplossing is eigenlijk heel simpel: streep erdoor en vervangen door iets eenvoudigs.

De oplossing die nu wordt gezocht, door het aanpassen van de karteermethoden in het veld, versterkt het probleem. Om het vertalen van vegetatietype naar habitattype te vereenvoudigen wordt nu geëist dat allerlei aanvullende criteria bij het maken van een vegetatiekaart mee in beeld worden gebracht. Zo moet je bijvoorbeeld bij het karteren van een jeneverbesstruweel erop letten dat het struweel minimaal 1 are groot is, uit minimaal 10 jeneverbesstruiken bestaat en die moeten minimaal 30% bedekken. Iedereen die ooit een kartering heeft uitgevoerd zal kunnen beamen dat dit soort extra regeltjes averechts werken. Hiermee wordt het uitvoeren van de vegetatiekartering namelijk zodanig verzwaard, dat het ten koste van de kwaliteit gaat. Zeker als je bedenkt dat er aanvullend vanuit SNL ook al van alles aan extra's wordt gevraagd, naast het uitvoeren van florakarteringen. Dit alles wringt. En zorgt dus voor minder goede kaarten.

Maar dit is nog niet alles. Een overblijfsel uit het korte maar desastreuze Bleeker-tijdperk is dat slechts 84% van de kosten voor SNL-monitoring worden vergoed. Dat zou zoiets zijn dat wij allen 100% van de uren werken, maar slechts voor 84% uitbetaald krijgen. Wie dit verzonnen heeft.... Hoe kun je nu ooit verwachten dat je goede kwaliteit krijgt als er niet voor betaald wordt?

Het wordt nog erger. De karteerbureaus die elkaar om opdrachten beconcurreren hebben er namelijk iets slims op bedacht. Ze werken sinds enkele jaren vrijwel allemaal met een vaste veldtypologie. Dit betekent dat er niet meer gekeken wordt naar hoe de variatie in vegetatie in een gebied kan worden geabstraheerd tot een lokale typologie. In plaats daarvan kijkt iemand of bepaalde soorten en structuren aanwezig zijn, en wijst op basis daarvan een type aan uit de vaste lijst van veldtypen. Het is snel en efficiënt. En... het is de dood in de pot. Want de typen die op kaart worden gezet, hebben geen goede relatie meer met de ecologische variatie die in een gebied aanwezig is. Het kan – denk ik – nog wel een habitatkaart opleveren. Maar het wordt kansloos om inzicht te krijgen in het functioneren van een gebied, beheer te evalueren of te plannen, of om veranderingen in de tijd in beeld te brengen.

Een stap in de goede richting is dat Staatsbosbeheer sinds kort haar vegetatiekarteringen in twee jaar laat uitvoeren, in plaats van binnen één jaar. Zo gebeurt het al veel langer bij het Rijksvastgoedbedrijf, dat militaire oefenterreinen karteert. Deze organisatie voert de karteringen overigens in eigen beheer uit, en ik hoor dan ook nooit over problemen (op dit gebied). Het karteren in twee jaar biedt de mogelijkheid om tussentijds de kwaliteit van de vegetatietabellen te controleren, een stap die cruciaal is. Want zonder goede, lokale vegetatietypologie, geen goede vegetatiekaart.

De provincies gaan over het geld voor SNL-monitoring, waaronder dat voor vegetatie-, flora- en faunakarteringen. Ecologen bij de provincies: maak je hard voor meer kwaliteit in plaats van meer kwantiteit! Begin door de benodigde kosten voor monitoring volledig te vergoeden. En laat liever minder, goede karteringen uitvoeren, dan meer bagger.

Less is more. Hoog tijd om te stoppen.